

datum

1 februari 2007

onderwerp

Nunspeet/Elburg

kenmerk

JD1.07KO.0018 (PO3505)

De overgang po-vo in Nunspeet/Elburg

In gesprek met Albert van Frankenhuyzen (intern begeleider BS De Bron, Nunspeet), Jan Hoogendoorn (orthopedagoog/dyslexiespecialist sbd Centraal Nederland), Ria Visser (remedial teacher SG De Nuborgh in Nunspeet/Elburg), Jantienus Ymker (directeur SBO De Arend in Nunspeet/lid coördinatiegroep Boson).

Dit praktijkvoorbeeld beschrijft de overgang van leerlingen met leesproblemen en dyslexie in Nunspeet en Elburg binnen het protestants-christelijk onderwijs. Het WSNS-samenwerkingsverband voor primair onderwijs, Boson (basisonderwijs en speciaal onderwijs regio Nunspeet), werkt rond het Dyslexievolgdocument (DVD) samen met één scholengemeenschap voor voortgezet onderwijs, De Nuborgh (voor vmbo tot en met vwo, met vier locaties in Elburg en Nunspeet). Een groot deel van de leerlingen uit swv Boson (70-80%) stroomt door naar SG De Nuborgh. SG De Nuborgh participeert in het vo-samenwerkingsverband Stichting Leerlingenzorg Noordwest Veluwe.

Kenmerken swv Boson:

- protestants-christelijke grondslag;
- 3.218 leerlingen;
- 16 scholen voor basisonderwijs;
- één school voor speciaal basisonderwijs;
- acht besturen (inclusief het bestuur van de sbo-school);
- coördinatiegroep: vijf directeuren die de scholen vertegenwoordigen en één coördinator voor een dag in de week ingehuurd bij schoolbegeleidingsdienst Centraal Nederland;
- directienetwerk (minimaal driemaal, maximaal viermaal per jaar);
- netwerk voor intern begeleiders (IB-kring), viermaal per jaar, waarvan één bijeenkomst specifiek rond dyslexie;
- een smalle pcl: toekennen van beschikkingen voor het sbo;
- een zorgteam: ambulante begeleider en psycholoog (zijn beiden ook lid van de pcl);
- speerpuntenbeleid swv Boson: lezen, gedrag, coaching;
- uitgangspunt in het samenwerkingsverband is dat de school de eerste verantwoordelijkheid draagt voor de leerlingen met leesproblemen en dyslexie. Pas in de tweede plaats komen particuliere behandelaars in beeld;
- een orthopedagoog van Centraal Nederland is een dag in de week verbonden aan de sbo-school, specifiek voor interne begeleiding en daarbij ook voor advies aan basisscholen rond dyslexie.

Dit voorbeeld van samenwerking tussen primair onderwijs en voortgezet onderwijs heeft betrekking op één scholengemeenschap uit het vo-samenwerkingsverband. Nadere beschrijving van dit samenwerkingsverband is voor deze praktijkschets niet relevant.

Typend voor de situatie in Nunspeet en Elburg is dat zowel in het primair onderwijs, op de scholen van het swv Boson, als in het voortgezet onderwijs, op SG De Nuborgh, gebruikgemaakt wordt van het **Dyslexievolgdocument** (DVD) dat is ontwikkeld door schoolbegeleidingsdienst Centraal Nederland. Het DVD is een diagnostisch instrumentarium voor intern begeleiders en remedial teachers en biedt een alternatief voor de dyslexieverklaring. De onderwijsinspectie in Zwolle (die toezicht houdt op Nunspeet en Elburg) heeft ermee ingestemd dat het DVD toereikend is voor het verlenen van faciliteiten rond afname van de Cito-eindtoets in het basisonderwijs en het eindexamen in het voortgezet onderwijs.

De begeleider/orthopedagoog van Centraal Nederland speelt in Nunspeet een verbindende rol, omdat hij zowel werkzaam is in het primair als in het voortgezet onderwijs. De begeleider is een dag in de week werkzaam op de sbo-school als orthopedagoog en expert op het gebied van lezen en dyslexie, is vraagbaak voor de basisscholen in het samenwerkingsverband, participeert in de IB-kring van Boson, is adviseur van de remedial teachers van SG De Nuborgh en neemt deel aan het RT-overleg van SG De Nuborgh.

(Koude) overdracht van leerlinggegevens

Voor leerlingen die naar het leerwagondersteunend of het praktijkonderwijs worden verwezen (en twijfelgevallen) wordt door de (speciale) basisschool een onderwijskundig rapport gebruikt dat is ontwikkeld door het samenwerkingsverband vo Stichting Leerlingenzorg Noordwest Veluwe. Voor de overige leerlingen wordt door scholen het aanmeldingsformulier / onderwijskundig rapport van SG Nuborgh gebruikt. Hierin is een item opgenomen rond leesproblemen en dyslexie.

In de IB-kring van samenwerkingsverband Boson komt aan de orde welke gegevens voor SG De Nuborgh belangrijk zijn om van de basisscholen te ontvangen. Dit zijn:

- gegevens uit het leerlingvolgsysteem (onder andere wanneer haalde de leerling AVI 1, AVI 3, AVI 6 en AVI 9?);
- doublures;
- geboortedatum (zomerkind?);
- Cito-eindtoets met daarbij het leerlingenrapport en het leerlingenprofiel;
- achtergronden van de leerling.

Onlangs is in de IB-kring aan de orde gesteld dat het belangrijk is dat bij de Cito-eindtoets ook altijd het leerlingenrapport en het leerlingenprofiel in het overdrachtdossier van de leerlingen opgenomen worden. Deze informatie wordt door de remedial teachers belangrijk geacht, maar wordt door de basisscholen niet altijd aangeleverd. Door dit in de IB-kring aan de orde te stellen, wordt bevorderd dat alle scholen deze informatie aanleveren.

Een volgend punt van aandacht is het afnemen van het zinnendictie van Aarnoutse in aanvulling op de Cito-SVS.

Wanneer leerlingen in het basisonderwijs een Dyslexievolgdocument of een dyslexieverklaring hebben, gaan deze documenten mee naar SG De Nuborgh. De *vragenlijst leergeschiedenis* (uit de protocollen Dyslexie) wordt niet gebruikt, omdat dit een overlap zou betekenen met het Dyslexievolgdocument. Er wordt geen gebruik gemaakt van een digitaal overdrachtdossier. Er vindt geen (drempel)onderzoek plaats voorafgaand aan de start in de brugklas. De eerste signalering van leerlingen vindt plaats na ongeveer vijf weken.

Dyslexieverklaring

De scholen binnen samenwerkingsverband Boson en SG De Nuborgh werken met het Dyslexievolgdocument (DVD). Dit document is een alternatief voor de dyslexieverklaring. Het DVD is een diagnostisch instrumentarium voor intern begeleiders en remedial teachers. Voor een leerling bij wie een sterk vermoeden bestaat van dyslectische problematiek, wordt een (digitaal) Dyslexievolgdocument aangemaakt. Het DVD wordt voor verzending naar het voortgezet onderwijs altijd beoordeeld en ondertekend door een daartoe bevoegd orthopedagoog van schoolbegeleidingsdienst Centraal Nederland. Met het DVD kan de intern begeleider of remedial teacher de onderkende en handelingsgerichte diagnose van het dyslexieonderzoek zelf uitvoeren. Ook levert het DVD bouwstenen aan voor de verklarende diagnose.

Het laatste aanvullend psychodiagnostisch onderzoek dat noodzakelijk is voor een officiële dyslexieverklaring wordt, wanneer gewenst, verricht door een daarvoor bevoegd orthopedagoog van de onderwijsbegeleidingsdienst Centraal Nederland.

Door te werken met het DVD bouwt het zorgteam op school deskundigheid en vaardigheid op in de onderkenning van en het omgaan met dyslexie. De doorgaande lijn in de ontwikkeling van leerlingen met dyslexie wordt vastgelegd en bewaakt.

Binnen het swv Boson zijn scholen bezig met de invoering van de protocollen die door het Expertisecentrum Nederlands ontwikkeld zijn (protocol Leesproblemen en dyslexie voor groep 1-4, protocol Leesproblemen en dyslexie voor groep 5-8, protocol Leesproblemen en dyslexie voor het speciaal basisonderwijs). Het protocol voor de onderbouw is tot nu toe beter ingevoerd dan het protocol voor groep 5-8. Er zijn tussen scholen verschillen in de mate en kwaliteit van implementatie. Over het algemeen zijn toetsmomenten en interventieperioden vastgesteld en worden er steeds meer gegevens verzameld.

De sbo-school heeft een eigen protocol waarmee goede leesresultaten worden bereikt. Dit eigen protocol heeft veel overeenkomsten met het landelijke protocol en de school handhaaft haar eigen protocol.

Nog niet alle basisscholen in het swv Boson gebruiken daadwerkelijk het Dyslexievolgdocument. Op een aantal scholen vindt men het invullen van het DVD (te) tijdrovend. Men vraagt zich af wat er gebeurt met de verzamelde gegevens. Het lijkt erop dat sommige scholen het DVD zien als een doel op zich en nog onvoldoende als een middel om kinderen met ernstige lees- en spellingsproblemen en dyslexie te helpen. Discussie is er over het feit hoeveel tijd nodig is om het criterium 'hardnekkigheid' te kunnen vaststellen. Meer informatie en communicatie over het doel, belang en de praktische realisatie van het DVD richting de basisscholen is nog wenselijk en is ook gepland.

Voor leerlingen met leesproblemen en een vermoeden van dyslexie wordt op de basisschool een DVD aangemaakt en voert de school zelf de onderkende en handelingsgerichte diagnose uit. Een DVD wordt meestal aangemaakt vanaf groep 5. Een school die te maken krijgt met een dusdanig ernstige dyslectische leerling dat men niet goed weet hoe te handelen, kan van de sbd Centraal Nederland ondersteuning krijgen om het leesbeleid (waaronder met nadruk het dyslexiebeleid) verder te ontwikkelen. Hierbij kan ook gedacht worden aan welke hulpmiddelen in te zetten zijn, hoe het protocol in te voeren of zelfs hoe het DVD in te vullen.

Een DVD is nodig om van de speciale voorzieningen rond de Cito-eindtoets (gesproken versie) gebruik te kunnen maken. In de meeste gevallen wordt in de basisschoolperiode geen officiële dyslexieverklaring aangevraagd. Er zijn ouders die wel een officiële dyslexieverklaring voor hun kind willen hebben. Bijvoorbeeld wanneer ze voor hun kind hulpmiddelen (zoals Daisy-speler, ReadingPen of Sprint) willen aanschaffen en voor vergoeding door de verzekering een dyslexieverklaring nodig hebben. Zij financieren dit traject zelf; scholen hebben hiervoor te weinig budget. Voor de ouders is een officiële dyslexieverklaring soms belangrijk. Voor de school maakt het niet uit of een kind wel of geen dyslexieverklaring heeft: de school blijft het kind op dezelfde manier begeleiden.

In het sbo wordt tijdens het schooladvies in februari bepaald of een kind wel of niet een DVD meekrijgt naar het voortgezet onderwijs. Leerlingen die naar het praktijkonderwijs gaan, krijgen geen DVD. Voor de andere leerlingen met leesproblemen wordt op dat moment een DVD aangemaakt. De nodige gegevens zijn beschikbaar, omdat de school werkt volgens haar eigen protocol voor het leren lezen. Soms is licht aanvullend onderzoek nodig en wordt dat ook uitgevoerd. Binnen het sbo met een vooruitzicht op praktijkonderwijs of leerwegondersteunend onderwijs is de investering in een officiële dyslexieverklaring niet nodig.

Het Dyslexievolgdocument (en eventueel de officiële dyslexieverklaring) gaat met de leerling mee naar het SG De Nuborgh. De school werkt volgens het protocol Dyslexie voortgezet onderwijs. Vanaf de start van het schooljaar krijgt de leerling met een DVD/dyslexieverklaring elke week 20 minuten extra begeleiding door de remedial teacher.

In SG De Nuborgh vindt na ongeveer vijf schoolweken een eerste signalering plaats bij alle leerlingen. Deze wordt uitgevoerd met toetsen zoals aangeven in het Protocol Dyslexie Voortgezet Onderwijs (zinnendictee *Het wonderlijke weer* en stilleestoets). Toetsscores worden (door de remedial teacher samen met de dyslexiespecialist) vergeleken met de gegevens van de basisschool. Leerlingen die bij de eerste selectie en weging opvallen, worden verder getoetst. De op dyslexie gescreende brugklassers worden ingedeeld in vier categorieën:

- leerlingen die geen verdere begeleiding en DVD nodig hebben;
- volglerlingen: deze leerlingen worden voorlopig alleen gevolgd, in het tweede jaar vindt evaluatie plaats;
- leerlingen die in aanmerking komen voor behandeling en coaching: voor deze leerlingen wordt een handelingsplan gemaakt voor de onderkende diagnose als eerste onderdeel van het DVD. In het tweede jaar worden deze leerlingen opnieuw getoetst;
- leerlingen die al beschikken over een onderkende diagnose worden begeleid, gecoacht en verder onderzocht voor het opstellen van een volledig DVD.

Met de inspectie is afgesproken dat een DVD voldoende is voor aanpassingen en faciliteiten voor het schoolexamen. Daarvoor is een officiële dyslexieverklaring niet nodig.

Voor een aantal leerlingen wordt aan het eind van het tweede schooljaar aanvullend psychodiagnostisch onderzoek verricht om tot een officiële dyslexieverklaring te komen. De school adviseert dit met name als kinderen uitzicht hebben op een vervolg in het hoger onderwijs of de universiteit. De kosten voor het aanvullende psychodiagnostisch onderzoek worden door de ouders en de school gedeeld.

Niet voor alle leerlingen is de route van het opstellen van een volledig DVD met als laatste stap de officiële dyslexieverklaring nodig. Op SG De Nuborgh ziet men dat, wanneer kinderen op hun plaats zijn in de school en op hun niveau worden aangesproken, ze zich verder ontwikkelen op het gebied van lezen en spellen. Ze kunnen zich prima handhaven, hebben een goed beroepsperspectief en groeien soms zelfs uit het risicogebied, waardoor een dyslexieverklaring niet meer nodig is.

Begeleiding en coaching vindt plaats in het eerste en het tweede schooljaar, eenmaal per week 20 minuten. In de leerjaren na de tweede klas hebben de leerlingen geen coaching en begeleiding meer. Ze hebben dan wel hun dyslexiepas en ook dyslexiestickers. Deze stickers, voor lezen en spelling, kunnen leerlingen op schriftelijk werk plakken. De docent houdt dan bij de beoordeling van het werk rekening met het lees- of spellingsprobleem van de leerling.

Warme overdracht

Tussen primair en voortgezet onderwijs

Bij leerlingen in het basisonderwijs waarbij getwijfeld wordt over het advies, met name voor lwoo-leerlingen, is er telefonisch contact met de vo-school voordat het schooladvies aan de leerling en de ouders gegeven wordt.

Een belangrijk moment van warme overdracht vindt plaats in het voorjaar wanneer de teamleider onderbouw van SG De Nuborgh rond de aanmelding gesprekken voert op alle 17 scholen binnen het samenwerkingsverband Boson. Tijdens het gesprek worden alle leerlingen besproken. De teamleider neemt op dat moment de gegevens van de aangemelde leerlingen mee.

De remedial teacher screent de dossiers van de aangemelde leerlingen en neemt telefonisch contact met de intern begeleider van de basisschool wanneer over een specifieke leerling vragen zijn of informatie ontbreekt.

Aan het eind van het eerste schooljaar is er een telefonisch contact van de remedial teacher van De Nuborgh met de basisscholen om te rapporteren over de ontwikkeling van de leerlingen.

Basisschool en ouders

In het basisonderwijs worden lees- en spellingproblemen door de leerkracht met ouders besproken tijdens de 10-minutengesprekken die onder andere naar aanleiding van de rapporten gevoerd worden. Buiten de 10-minutengesprekken met de leerkracht zijn er voor kinderen met ernstige problemen, zoals de kinderen waarvoor een DVD wordt aangemaakt, extra gesprekken van de ouders met de intern begeleider. Leerkrachten geven veel ruimte

voor initiatief van ouders. Als ouders eisen stellen, is het wel moeilijk hier goed mee om te gaan. Dit doet een beroep op vaardigheden van de leerkracht.

In het sbo vinden gesprekken met ouders plaats wanneer de resultaten tegenvallen. Bij deze gesprekken kunnen naast de groepsleerkracht ook de intern begeleider of de orthopedagoog aanwezig zijn. Er is weinig initiatief vanuit de ouders zelf.

Vo-school en ouders

Elke leerling die op school komt, heeft samen met de ouders een intakegesprek met de teamleider. De remedial teacher neemt telefonisch contact op met de ouders van leerlingen die opvallen bij de eerste signalering. Op dat moment wordt het verdere traject toegelicht en wordt toestemming gevraagd voor verder onderzoek en het opvragen van gegevens bij de basisschool (voor zover die er nog niet zijn).

Mentoren die ouders van leerlingen ontmoeten op ouderavonden, vangen signalen op en spelen deze door aan de remedial teacher. De mentor is voor de ouders vaak het eerste aanspreekpunt.

Basisschool en leerlingen

In het basisonderwijs verzorgt de leerkracht de begeleiding van de leerling en voert in dit kader ook gesprekken met kinderen. Men streeft ernaar de leerlingen adaptief te volgen. Daarnaast voert ook de intern begeleider coachingsgesprekken met kinderen met lees- en spellingproblemen. Het gaat er in deze gesprekken om de motivatie van kinderen om het lezen en spellen te verbeteren te ondersteunen, vast te houden en te versterken. Hiervoor kunnen verschillende aanpakken gebruikt worden, afhankelijk van wat aanslaat bij een kind. Sommige leerlingen zijn te motiveren met een beloningssysteem, een andere leerling raakte sterk gemotiveerd door het maken van een eigen boekje.

Rond het verkennen van het toekomstperspectief en de schoolkeuze voert de leerkracht van groep 8 aan het begin van het schooljaar een gesprek met alle leerlingen om te bespreken wat zij willen en waar ze naar toe willen werken.

In het sbo worden de toetsresultaten (lezen) tweemaal per jaar teruggekoppeld naar de leerlingen. Voor de zwakke lezers gebeurt dat in een gesprekje. Dit gesprekje wordt gevoerd door degene die de toets heeft afgenomen. Dit kan de leerkracht zijn, maar ook de intern begeleider. Voor kinderen die meer begeleiding en gesprekken nodig hebben, wordt de cognitieve benadering van Luc Koning gevolgd.

Vo-school en leerlingen

Met leerlingen die starten met een DVD of dyslexieverklaring is er direct vanaf de start van het schooljaar wekelijks contact. Met leerlingen die opvallen in de eerste signalering is er vanaf dat moment contact voor verder onderzoek en begeleiding. Leerlingen worden gestimuleerd zelf aan te geven hoe ze het beste geholpen kunnen en willen worden. Ze worden beschouwd als regisseur.

Doorgaande lijn

Doorgaande lijn	Po	Vo
Groep 7 - Protocollen Leesproblemen en dyslexie	BAO: scholen werken met het landelijk dyslexieprotocol Sbo: heeft eigen protocol dat in grote lijnen overeenstemt met het landelijke protocol	
- Toekomstperspectief	BAO: eind groep 7 wordt een grove indicatie gegeven Sbo: toekomstperspectief wordt bekeken bij de start van de leerling op school op basis van het intelligentieprofiel	
- oriëntatie op vo	BAO en sbo: alleen kinderen die na dit schooljaar de school al gaan verlaten, oriënteren zich op het praktijkonderwijs en het lwoo.	
- Dyslexieverklaring	Zie hierboven bij dyslexieverklaring	
Groep 8 - Protocollen Leesproblemen en dyslexie	BAO: scholen werken met het landelijk dyslexieprotocol Sbo: heeft een eigen protocol dat in grote lijnen overeenstemt met het landelijke protocol	
- Schooladvies	BAO: januari, voor de Cito-eindtoets zijn er gesprekken met ouders en leerlingen. Sbo: in november wordt een intelligentietest afgenomen (NDT, soms WISC). In januari wordt het schooladvies gegeven en met ouders en leerlingen besproken.	

Doorgaande lijn	Po	Vo
- Speciale voorzieningen afname Cito-eindtoets	BAO: een DVD volstaat om in aanmerking te komen voor speciale voorzieningen bij de Cito-eindtoets.	
- Keuze vo-school	BAO: vindt plaats in groep 8. De school geeft geen advies over de dyslexievriendelijkheid van vo-scholen. Sbo: de oriëntatie richt zich op het praktijkonderwijs en het lwoo.	
- Onderwijskundig rapport	Zie hierboven bij overdracht van leerlinggegevens	
Aanmelding		
- Standaardformulieren		- Nuborgh-formulier - Apart formulier voor de aanmelding lwoo/PrO vanuit Stichting Leerlingzorg
- Leerlinggegevens		Er zijn afspraken gemaakt tussen po en vo over aan te leveren leerlinggegevens. De wenselijke leerlinggegevens worden aangepast als daar aanleiding toe is. Op verzoek van het vo worden bijvoorbeeld vanaf 2007 het leerlingenrapport en het profiel van de Cito-eindtoets standaard toegevoegd aan het dossier.
- Warme overdracht		De teamleider onderbouw van het voortgezet onderwijs bezoekt alle basisscholen. De remedial teacher heeft zo nodig aanvullend telefonisch contact met de intern begeleider van de basisschool over leerlingen met leesproblemen en dyslexie.

Doorgaande lijn	Po	Vo
- Intake met ouders en leerling		Met alle leerlingen en hun ouders vindt een intakegesprek plaats.
- Aanvullend onderzoek		Rond de aanmelding vindt geen aanvullend onderzoek plaats.
Start in het vo: eerste halfjaar - Doorspelen leerlingen-gegevens naar docenten		De remedial teacher geeft namen en gegevens van leerlingen met een DVD door aan de docenten. Docenten ontvangen een kopie van de handelingsgerichte diagnose uit het DVD. Op dit blad zijn de onderwijsbelemmeringen en de specifieke pedagogische en didactische behoeften van de leerling beschreven.
- Protocol Dyslexie		SG De Nuborgh werkt volgens het protocol Dyslexie voortgezet onderwijs: 20 minuten per leerling/per week begeleiding en coaching buiten de klas, dyslexiepas, dyslexiestickers
- Terugkoppeling naar het po		Aan het eind van het eerste schooljaar is er een telefonisch contact van de remedial teacher van De Nuborgh met de basisscholen om de ontwikkeling van de leerlingen te melden.

Structureel overleg

Rond dyslexie vindt eenmaal per twee jaar een bijeenkomst (dagdeel) plaats waarbij de intern begeleiders en remedial teachers van het po, remedial teachers (vier personen) van SG De Nuborgh, leden van de coördinatiegroep Boson en de beleidsmedewerker van SG De Nuborgh aanwezig zijn. De begeleider van Centraal Nederland is hierbij ook aanwezig. De inhoud van het overleg is gericht op het werken met het Dyslexievolgdocument. Ook is er aandacht voor recente ontwikkelingen, inzichten en instrumenten rond leesproblemen en dyslexie.

SG De Nuborgh organiseert tweemaal per jaar een BOVO-overleg, waarvoor de directieleden van de scholen van swv Boson worden uitgenodigd. Dit zijn informatieve bijeenkomsten rond

inhoudelijke thema's (waaronder het Dyslexievolgdocument). Op de bijeenkomsten worden geen afspraken gemaakt of besluiten genomen rond beleid.

Beleid

1 Beleidsvaststelling

Vier jaar geleden is een beleidsnotitie Dyslexie gemaakt, onder andere rond overgang van leerlingen met dyslexie van het primair naar het voortgezet onderwijs. De basis van de beleidsnotitie was een artikel van Ria Kleijnen in Balans.

In het zorgplan 2006-2007 van swv Boson wordt lezen vermeld als een belangrijk thema binnen het samenwerkingsverband. Genoemd wordt dat het Dyslexievolgdocument kan worden gebruikt. Het samenwerkingsverband legt dit niet verplichtend op. Scholen beslissen hier uiteindelijk zelf over. In de coördinatiegroep leeft de wens te komen tot een meer gezamenlijke aanpak.

2 Beleidsuitvoering

De afspraken rond het gebruik van het Dyslexievolgdocument zijn gemaakt door de coördinatiegroep van swv Boson en de directie van SG De Nuborgh en zijn vastgelegd (in gespreksverslagen). Ook zijn er afspraken gemaakt met de inspectie van het onderwijs in de regio over de status van het Dyslexievolgdocument.

3 Beleidsevaluatie

Het voornemen van SG de Nuborgh is vanaf 2006-2007 jaarlijks een overzicht te maken van DVD-gegevens van leerlingen:

- hoeveel leerlingen kwamen met een DVD op SG De Nuborgh;
- hoeveel leerlingen kwamen met een dyslexieverklaring;
- hoeveel leerlingen zijn tijdens de eerste signalering opgevallen;
- hoeveel leerlingen zijn verder onderzocht;
- hoeveel van de gesignaleerde leerlingen had geen DVD nodig;
- hoeveel leerlingen waren volgleerling;
- hoeveel leerlingen hebben een à twee jaar begeleiding gehad;
- hoeveel leerlingen krijgen een volledig DVD/dyslexieverklaring?

Deze gegevens worden teruggekoppeld naar swv Boson, met een inventarisatie van de knelpunten die in het voortgezet onderwijs worden gesignaleerd.

De algemene gegevens van de voortgang van de leerlingen in het voortgezet onderwijs worden gedurende drie jaar teruggekoppeld naar het primair onderwijs.

4 Beleidsbijstelling

In het swv Boson is een adviseur (oud-inspecteur) aangesteld, die als volgende stap na het invoeren van de protocollen, in alle scholen gaat inventariseren welke kinderen in de basisvaardigheden uitvallen, hoe de school dat heeft gesignaleerd en wat de school eraan heeft gedaan. De vraag wordt straks aan de scholen direct gesteld of ze na groep 5 echt zijn begonnen met het DVD. Zo wordt gewerkt aan verdere implementatie.

Succesfactoren

Leerlingen staan centraal, zij zijn 'eigenaar' van hun lees- of spellingsprobleem. Er is sprake van een grote betrokkenheid op kinderen. De relatie met ouders is goed.

Werken met het Dyslexievolgdocument (DVD) draagt bij aan een doorgaande lijn in de begeleiding van kinderen met leesproblemen. Kinderen die met een DVD in het voortgezet onderwijs starten, kunnen direct vanaf de start van het schooljaar extra begeleiding ontvangen. Het DVD draagt ook bij aan een doorgaande lijn tussen basisonderwijs en sbo. Het sbo kan voor kinderen die bij hen komen vanuit het basisonderwijs, precies zien hoe deze kinderen al extra geholpen zijn en wat wel en niet heeft gewerkt.

Werken met het Dyslexievolgdocument leidt tot tijdig signaleren en een goede begeleiding van leerlingen met lees- en spellingproblemen. Op het voortgezet onderwijs ziet men dat leerlingen met dyslexie door begeleiding aan de hand van het protocol en het Dyslexievolgdocument zich op lees- en spellinggebied verder ontwikkelen. Sommige leerlingen groeien uit het risicogebied. Dit is bijzonder stimulerend voor begeleiders en docenten.

Intern begeleiders van het basisonderwijs kennen de remedial teachers van het voortgezet onderwijs persoonlijk. Er is een lage drempel voor contact bij vragen en knelpunten.

Binnen SG De Nuborg zijn niet alleen de remedial teachers betrokken bij leerlingen met dyslexie, maar ook de teamleider en de docenten onderschrijven het belang van begeleiding van deze leerlingen en leveren daaraan een bijdrage. Docenten Nederlands en Engels observeren de leerlingen en attenderen de remedial teachers op leerlingen die uitvallen. Er is een grote betrokkenheid en een goede communicatiecultuur in SG De Nuborgh.

Ten behoeve van de speciale dyslexiedidactiek worden instrumenten uit het primair onderwijs ook in het voortgezet onderwijs (met name lwoo) gehanteerd. We denken hierbij concreet aan het klank- en regelbord en de map 'Hoogfrequente woorden' (Leeslijn). Hierdoor ontstaat een doorgaande lijn.

Knelpunten en oplossingen

Nog niet op alle scholen zijn leerkrachten en intern begeleiders overtuigd van het belang van het werken met het Dyslexievolgdocument (het zit nog niet tussen de oren). Men vindt het een grote investering in tijd en vraagt zich af wat men in het voortgezet onderwijs daadwerkelijk doet met de verzamelde gegevens.

De oplossing moet gezocht worden in het verbeteren van de communicatie. Het voortgezet onderwijs kan nog beter uitleggen wat er gebeurt met de gegevens die in het basisonderwijs worden verzameld, en hoe men aan de hand van het DVD leerlingen extra begeleiding kan bieden.

Om te voldoen aan het criterium hardnekkigheid bij de diagnose van dyslexie, is gedurende een halfjaar intensieve begeleiding nodig. Dit is voor leerkrachten, intern begeleiders en remedial teachers een grote belasting. Discussie is er over de hoeveelheid tijd die hiervoor per week per leerling moet worden besteed. Direct daaraan gekoppeld ligt er de vraag of die extra instructietijd ook daadwerkelijk gerealiseerd kan worden.

Als dit niet lukt voldoet het DVD niet aan de eis om een verklaring af te kunnen geven en andersom geeft het de leerling onvoldoende kans om zich te kunnen ontwikkelen.
Rond het criterium hardnekkigheid is verder onderzoek en verheldering gewenst.

In het voortgezet onderwijs is alleen de eerste twee jaar begeleiding en coaching van leerlingen met leesproblemen en dyslexie mogelijk. De oplossing hiervoor kan liggen in de invoering van een dyslexiepas en dyslexiestickers in de hogere leerjaren.